

Enric Gallén, «Pròleg» a l'edició de Maria Rosa, Proa – TNC, 2004

Guimerà no redueix la situació central de l'obra a una simple història amb culpables i innocents de manual. Si més no, amb relació a la passió amorosa que mostra a l'obra entre en Marçal i la Maria Rosa, queda clar que el desig és activat interiorment i sentit físicament per tots dos, encara que el motor de la història sigui en Marçal, el qual, després de la mort de l'Andreu, veu el camp lliure i extrema al màxim les seves atencions i la seva dedicació cap a Maria Rosa. Aquesta, que va tenir una mare que va patir també perquè el pare no l'estimava —hereta de la mare un sentiment d'insatisfacció sexual?—, es mostra en tot moment com un ésser viu, de carn i ossos, en relació amb els dos homes de la seva vida. Així, deixa clar el rerefons de la naturalesa del seu sentiment amorós per l'Andreu, amb una indestruïble càrrega de components eròtics; el trepitjador —«un tros de pa», segons en Badori i que mai no renegava, segons en Gepa— ens és descrit per la Maria Rosa com un home «guapàs, ditxaratxero, ros com un sol», i «amb els ulls que li ballaven tot el dia, com les cames». Més encara, en l'evocació feliç de la relació de parella, confessa al mateix Marçal que s'estimaria més «tenir fam i set rabiosa que no pas aquesta fam i aquesta set de veure'l i abraçar-lo! Perquè ell és el meu marit, el marit que m'han donat per vida» (acte I, escena VI). D'aquest home es va enamorar la Maria Rosa al mas de la Rigala, mentre ell li ficava un gotim de garnatxa en el cos, i ella li arrencava l'agulla del peu, i la sang de l'Andreu es barrejava amb el vi de la verema, que temps després es convertirà en l'enverinat i simbòlic regal de bodes d'en Badori. Quina impressionant i perversa cerimònia del desig!

La sang bull en les venes d'una Maria Rosa forta d'esperit, malgrat la seva feblesa física per suportar el treball de la carretera; una dona plena de vida que s'altera de nou davant del sobtat despertar del seu cos al primer frec amb el d'en Marçal. [...] De fet, la Maria Rosa viu una sexualitat reprimida, sempre a punt d'esclatar, i que creix dia rere dia, tal com manifesta en el moment culminant de l'acte segon: «Si jo t'estimo! Que estic fora de mi! Que t'estimo com si mai hagués estimat a cap home!». [...] Perquè la Maria Rosa no és cap víctima, més aviat s'arrossega moguda per un desig destructor, que li provoca un determinat desequilibri nerviós, com un determinat estat emocional d'insatisfacció sexual. [...] En Marçal també és esclau d'aquest desig devastador per la Maria Rosa que no el deixa viure; ara, a diferència de la Maria Rosa, en cap moment no sent ni remordiments ni sentiment de culpa per la seva passió. Ha actuat lliurement, amb plena consciència del que feia, engegat tan sols per una obsessió: posseir la Maria Rosa. Per ella ha comès un crim i per ella ha permès sense cap mena de recança que fos imputat a l'Andreu. Sense cap mena d'escrúpols, ha estat ell qui ha aportat i abonat els suposats indicis —mocador, ganivet, dubtes sobre el lloc on va passar la nit

l'Andreu— de la falsa culpabilitat del marit de la Maria Rosa. Fins i tot ha deixat entendre la falsa responsabilitat de l'Andreu davant de la Maria Rosa, que ha començat a dubtar d'en Marçal a partir d'aquest moment. [...]

L'arravatament que sent per la Maria Rosa l'ha dut a fer bestieses, i a fruit d'ella de l'única forma possible, amagat entre els esbarzers i les gatoses, mentre es punxa, i observa com la Maria Rosa renta la seva roba. [...] I, abans de ser simbòlicament penetrat pel ganivet de la Maria Rosa, clamarà inútilment: «Que jo em moro de desig que siguis meva!». [...] Com ja he apuntat més amunt, la Maria Rosa també està malalta d'amor, i per això pateix com una condemnada —la consciència de ser una «mala dona» és recurrent a l'obra; el seu impuls cap a una sexualitat lliure és només refrenat pel seu sentiment de culpabilitat amb relació a l'Andreu. Sense voler-ho, però no exempta de consciència, s'ha convertit en la dona portadora del mal, que arrossega a la desgràcia els homes que l'estimen. I cal no oblidar, en definitiva, que és només per ella que s'ha desencadenat una història que culmina en una fatal tragèdia.

Arribats a aquest punt, ens podem demanar si la Maria Rosa hauria pogut comportar-se d'una altra manera que la que adopta finalment. Què hauria passat si hagués fugit a vila o a ciutat, com és la seva primera intenció, per curar-se de la malaltia, de l'atracció fatal que la corseca? Hauria pogut actuar amb la llibertat d'un personatge ibsenià? Hauria pogut acceptar sense cap mena de problemes una nova experiència sentimental i viure sense remordiments la nova relació lliure i consentida amb en Marçal? Evidentment, no. Què o qui li ho impedeix? Probablement, una determinada moral —uns determinats principis morals, que fan que visqui amb un defici com un pecat el seu desig, i que la fan sentir-se contínuament malament amb ella mateixa, fins a obligar-la a expiar la seva «falta». És aquesta Moral atàvica i establerta la que li «dicta» l'ordre de matar en Marçal amb un ganivet —coit simbòlic, en què la dona esdevé l'element actiu de la relació. El resultat no pot ser probablement altre, ateses les circumstàncies històriques i l'entorn i la visió del món del nostre autor. No hi ha cap mena de dubte: en matar en Marçal, la Maria Rosa destrueix la seva via de realització personal ibseniana. Paradoxalment, com diu molt bé Josep M. Benet i Jornet, potser també s'allibera, i de la dependència del diable passa a dependre, un cop més, del paternal Quirze, com a representació del Bé.